



A.Ü. Beypazarı MYO

İş Sağlığı ve Güvenliği Dersi



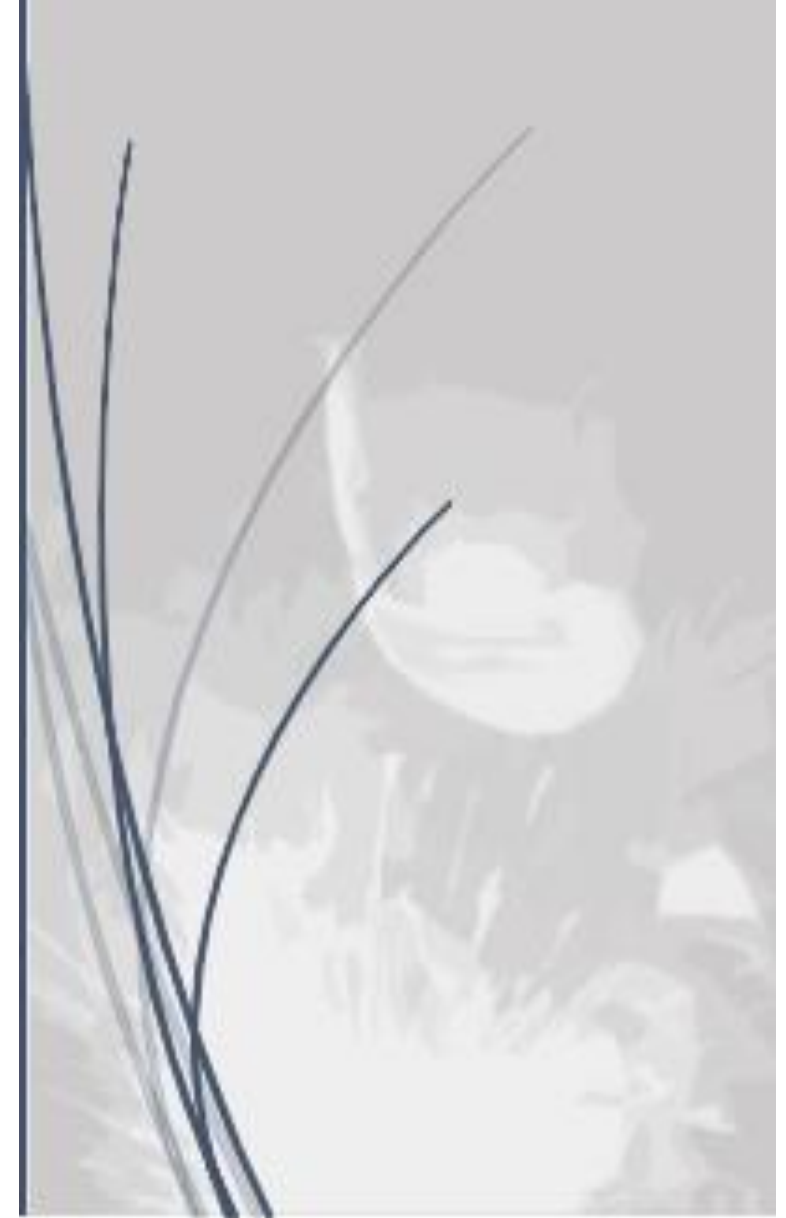
Ünite 2

İSG Amaç

Dünyada ve Ülkemizde İKMİH

Ünitede Ele Alınan Konular

1. Sağlık ve Güvenlik kavramları
2. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tanımı, Amacı
3. İşçi Sağlığı ve Güvenliğini etkileyen Temel Faktörler
4. İş kazası Tanımı ve Meslek hastalığı Tanımı
5. Dünyada, AB Ülkelerinde ve Ülkemizde İKMH

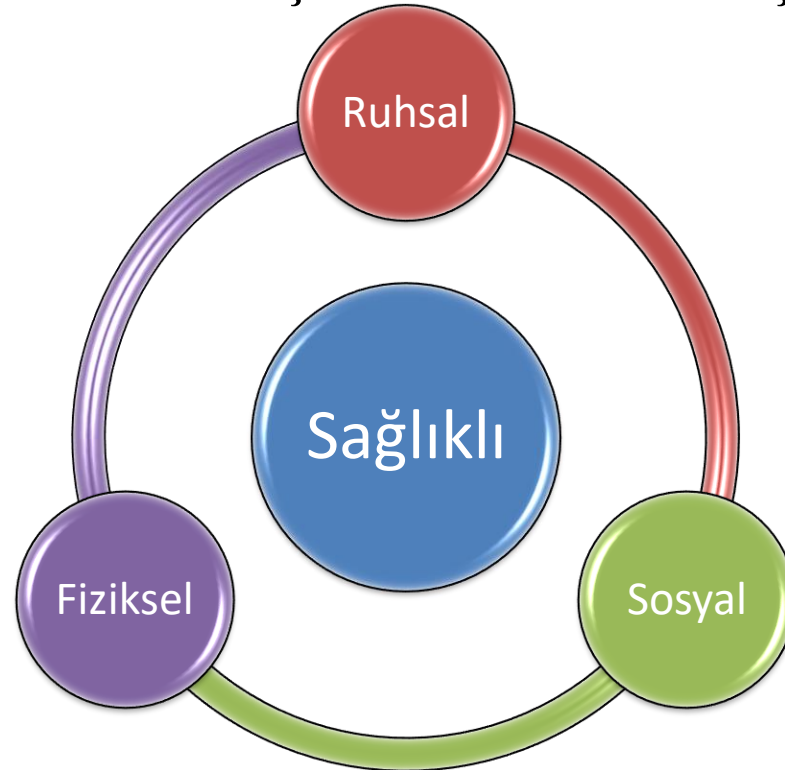




Genel Sağlık Tanımı

Önceden sağlık, bireyin **sakat ve hasta olmaması** şeklinde tanımlanmaktaydı.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) günümüzde ise sağlığı; “Bireyin, **Fiziksel, Ruhsal ve Sosyal** yönden **tam bir iyilik hali** içinde olması” şeklinde tanımlamıştır.



İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı



Sanayi ve teknolojinin hızla gelişmesi, yeni iş modelleri, yeni üretim teknikleri, küresel rekabet koşulları işletmeleri , dolayısıyla çalışanları **zorlamaktadır**.

İşyerlerinde ISG ile ilgili yeterli önlemlerin **alınmaması** durumunda, çalışanların sağlığını ve güvenliğini tehdit eden koşullar, durumlar ortaya çıkabilmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Tanımı

İş yerlerinde, işin yürütülmesi sırasında çeşitli nedenlerden kaynaklanan **sağlığa zarar verebilecek** koşullardan korunmak amacıyla yapılan **sistemli ve bilimsel** çalışmalara “ **İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ**” denilmektedir. (kaynak: TMMOB, ISG oda raporu, 2021)



İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin amacı; “sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak, çalışanları sağlık ve güvenlik risklerine karşı korumak, üretimin devamlılığını sağlamaktır.



İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)



İSG çalışmaları; henüz bir **tehlike oluşmamış**, işletmede bir **olay** meydana gelmemişken bile işletmede var olan tehlikelerin belirlenmesi ve oluşabilecek risklerin **öngörülerek** bunların asgari düzeye indirilmesi çalışmalarını da beraberinde getirmektedir.

Günümüz İSG anlayışında eski “**reaktif**” yaklaşımlar yerini “**proaktif**” yaklaşımlara bırakmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Boyutları

İş sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarının **iki temel boyutu** vardır.



Bunlardan birincisi, işyerinde işçilerin sağlığını bozabilecek risklere karşı **tıbbi koruma** yöntemlerini uygulamak ve işyerinde ortaya çıkabilecek **hastalıkların yapılan işle ilgisini araştırarak** gerekli tıbbi önlemleri almak şeklinde ifade edilebilecek olan boyuttur.

Bu ilgi alanına “**İş Hekimliği**” adı verilmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Boyutları



İkinci boyut ise, “**İş Güvenliği**” boyutudur. İşçilerin iş kazalarına uğramalarını önlemek amacıyla güvenli çalışma ortamını oluşturmak için alınması gereken önlemler dizisine **İş Güvenliği** denir.

İş güvenliği boyutu iş sağlığı ve güvenliğinin bu anlamda daha çok **teknik** boyutuyla ilgilenmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliğini Etkileyen Faktörler

Bu faktörler iki ana başlık altında toplanabilir.

✓ Kişiyeye Bağlı Faktörler

- ✓ Kişisel Alışkanlıklar(Beslenme, kötü alışkanlıklar)
- ✓ Fiziksel ve zihinsel yetersizlikler, Eğitim eksikliği
- ✓ Cinsiyet
- ✓ Yaş



✓ Çevreyeye Bağlı Faktörler

- ✓ Fiziksel Etkenler
- ✓ Kimyasal Etkenler
- ✓ Biyolojik Etkenler
- ✓ Ergonomik Etkenler
- ✓ Psikolojik Etkenler





Kaza Oluşum Teorileri

Kazaların nasıl oluştuğuna ilişkin birçok görüş ortaya atılmıştır.



Kaza Oluşum Teorileri

Domino Kuramı:

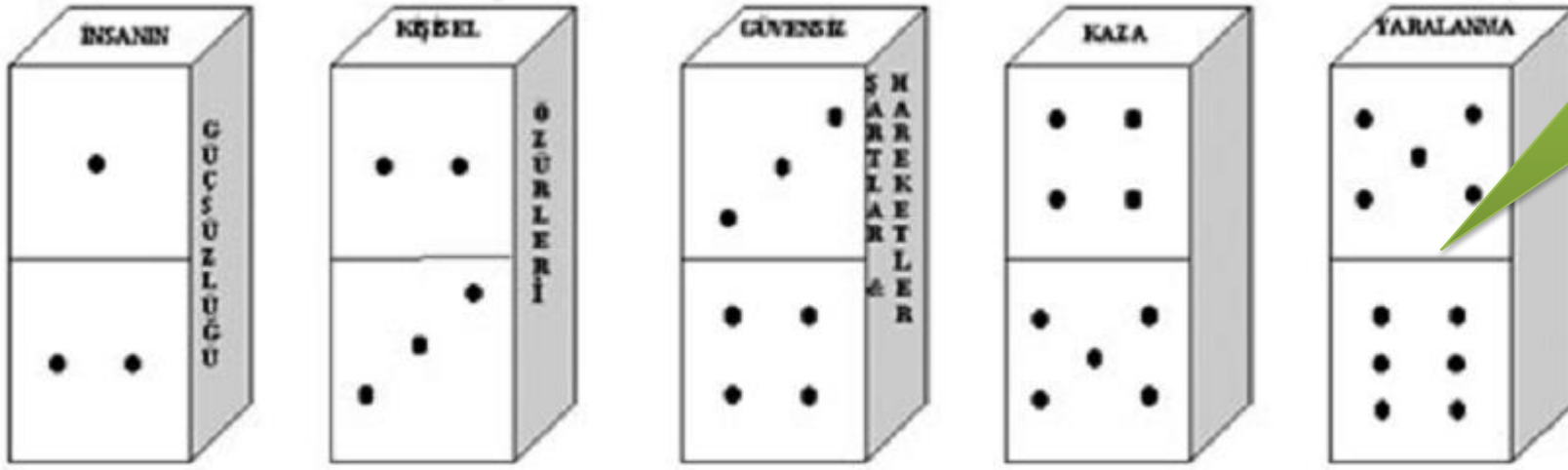
Bu teoride olaylar **beş domino taşının** arka arkaya sıralanarak, birbirini düşürmesine benzetilerek açıklanmıştır. Her kaza beş tane temel nedenin arka arkaya dizilmesi sonucu meydana gelir, bu silsileye "**Kaza Zinciri**" de denir.

Bu görüşe göre, şartlardan biri gerçekleşmedikçe bir sonraki gerçekleşmez ve dizi tamamlanmadıkça **kaza meydana gelmez.**

İnsan, sınırları olan bir varlıktır. dolayısıyla güçsüzdür.

Dikkatsizlik, pervasızlık, asabiyet, dalgınlık, önemsememe ve ihmal gibi kişisel kusurlar kazaların ikinci temel sebebidir. Bu kusurlar zayıflığın kişisel boyutu olup, şahsın yanlış ya da gereksiz hareket yapmasına neden olur.

İnsanın şahsi kusurlarının bir kazaya sebep olması için tehlikeli şekilde hareket etmesi gerekir. ancak yalnız başına tehlikeli harekette bir kazaya sebep olmaz. kazanın meydana gelmesi için birde tehlikeli durum 'un bulunması şarttır. kaza ancak bu iki hususun aynı anda üst üste gelmesi hallerinde oluşur.



yaralanma (zarar veya hasar) safhası kaza zincirinin son halkasıdır.

Şekil -9 Kazaları Oluşturan Ögelerin (Dominoların) Açılımı



İş Kazası Tanımı



Planlanmamış ve beklenmeyen bir olay sonucunda sakatlanmaya ve zarara neden olan durumdur



İnsanların yaralanmasına veya ölmesine, malzeme hasarına, maddi kayıplara neden olan , önceden planlanmayan, kasıtlı olmayan beklenmedik olaydır



İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen özre uğratan olay

İş Kazası Tanımı 5510 Sayılı SGK Kanunu (13. Madde)

- ✓ Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada
- ✓ İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına **bağımsız çalışıyorsa** yürütmekte olduğu iş nedeniyle
- ✓ Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, **görevli olarak işyeri dışında** başka bir yere gönderilmesi nedeniyle **asıl işini yapmaksızın** geçen zamanlarda
- ✓ Emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda
- ✓ Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında,

*meydana gelen ve sigortalıyı **hemen veya sonradan** bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır.*

Meslek hastalığı Tanımı 5510 Sayılı SGK Kanunu (14. Madde)



Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı **tekrarlanan bir sebeple** veya **işin yürütüm şartları yüzünden** uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir.

Meslek hastalığı



Meslek hastalıkları **önlenebilir** nitelikte bir olgudur. Hastalığa neden olan etkenin vücuda giriş yolunun bilinmesi ve bunu engelleyecek **koruyucu önlemlerin** alınması yeterlidir.

Bu koruyucu önlemler neler olabilir?



Meslek hastalığı Video



Meslek hastalığı nedir.mp4

Meslek hastalığı ile İş kazasını ayıran farklar

Meslek hastalıklarının iş kazalarından birkaç önemli farkı vardır.



İş kazaları vücudun **dış yüzüne** zarar verirken; meslek hastalıkları vücudun **içine işler** ve genellikle kan dolaşımıyla sevdiği-seçtiği organları etkiler.



İş kazaları **aniden ortaya çıkar** ve sonuçları, görmezden gelinecek gibi değildir. Ama meslek hastalıkları hemen çıkabildiği gibi, yıllar, hatta on yıllar sonra da ortaya çıkabilir. Meslek hastalıklarının, iş kazalarından farklı olarak, **sinsi bir karakteri** vardır.



Meslek hastalıklarının en önemli özelliklerinden biri, kolayca gözden kaçırılabilmesidir. Bu konuda yeterli bilgisi olmayan doktorlar da, hastanın yakınmalarının, mesleği ile olan ilgisini kuramayabilir.

Dünyada ve Ülkemize İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları (İKMH) istatistikleri



6331 ve 5110 sayılı kanunlara göre sigortalı çalışanların uğradığı tüm iş kazalarının Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) **raporlama ve kolluk kuvvetlerine bildirim sorumluluğu işverene aittir.**

Bu bildirimler SGK tarafından Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tanımları baz alınarak yıllık olarak derlenip sınıflandırılmakta ve ilgili taraflarla paylaşılmaktadır.

İş Kazaları Bildirimi



İş kazalarının SGK ‘ya bildirimini ilgili mevzuata göre **3 işgünü içinde E-bildirge veya EK-II** adı verilen İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirim Formu ile yapılmakta, bu bildirimlerdeki veriler SGK istatistikleri ve hukuki durumlar için veri oluşturmaktadır.

Dünyada İKMH istatistikleri



İş sağlığı ve güvenliği küresel boyutta bir sorundur. İKHM ülkelerin gelişmişlik durumlarına göre farklı seyir izlemektedir.

Her yıl işle ilgili kaza ve hastalıklar sonucunda **3,2 milyondan** fazla kişi hayatını kaybetmektedir.

Ayrıca her yıl **160 milyon yeni meslek hastalığı** vakası gözlenmekte.

300 milyon ölümcül olmayan iş kazası meydana gelmektedir.

İşle ilgili hastalık ve ölümlerin yarattığı ekonomik yük ile verimlilik kaybı küresel **GSYH'nin %4'ünü teşkil** etmektedir.

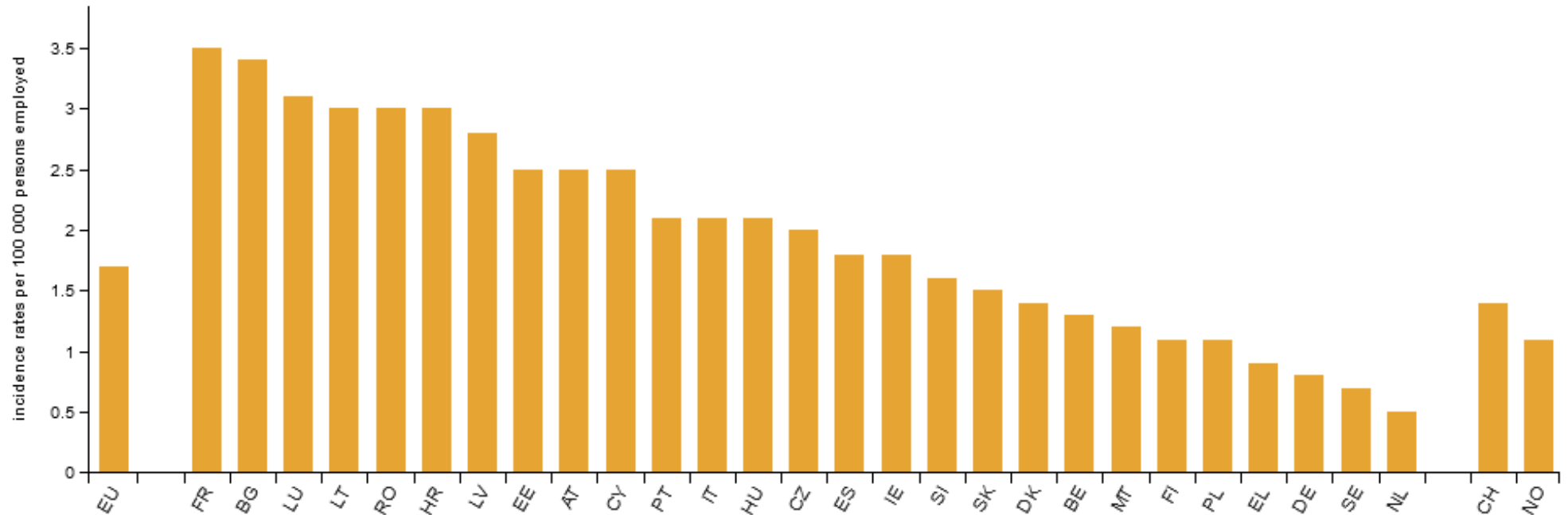


AB Ülkelerinde İKMH istatistikleri

2017 yılında AB-28'de iş hayatında **3552** ölümcül kaza yaşanmıştır.

AB-28'deki (2015) işteki tüm kazaların **beşte birinden** fazlası **inşaat sektöründe** gerçekleşmiştir.

Fatal accidents at work, 2019



Kaynak: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Accidents_at_work_statistics

Türkiye’de İşgücü ile Sosyal Güvenliğin Kompozisyonu



	Ocak 2022			Bir önceki ay			Bir önceki aya göre fark		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
(Bin kişi)									
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	64 256	31 787	32 468	64 173	31 748	32 425	83	39	43
İşgücü	33 769	22 606	11 163	33 791	22 679	11 112	- 22	- 73	51
İstihdam	29 910	20 269	9 641	29 953	20 391	9 562	- 43	- 122	79
İşsiz	3 859	2 337	1 522	3 838	2 288	1 550	21	49	- 28
İşgücüne dahil olmayanlar	30 487	9 181	21 306	30 382	9 069	21 313	105	112	- 7
(%)									
İşgücüne katılma oranı	52,6	71,1	34,4	52,7	71,4	34,3	-0,1	-0,3	0,1
İstihdam oranı	46,5	63,8	29,7	46,7	64,2	29,5	-0,2	-0,4	0,2
İşsizlik oranı	11,4	10,3	13,6	11,4	10,1	13,9	0,0	0,2	-0,3
Genç nüfusta işsizlik oranı (15-24 yaş)	21,6	18,4	27,6	21,6	18,5	27,2	0,0	-0,1	0,4

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Mevsimsel etkilerden arındırma yöntemi gereği geçmiş aylara ilişkin tahminler revize edilerek yayımlanmaktadır.

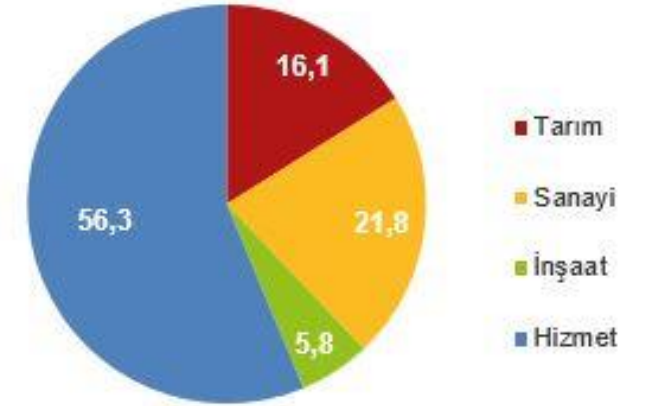
İstihdamın Sektörel Dağılımı

Mevsim etkisinden arındırılmış istihdamın sektörel dağılımı, 15+ yaş, (Bin kişi), I. Çeyrek: Ocak-Mart, 2022

	I. Çeyrek, 2022			Bir önceki çeyrek			Bir önceki çeyreğe göre fark		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	29 964	20 369	9 595	29 776	20 304	9 472	188	65	123
Tarım	4 833	2 818	2 015	4 972	2 855	2 116	- 139	- 37	- 101
Sanayi	6 529	4 907	1 622	6 459	4 862	1 596	70	45	26
İnşaat	1 735	1 650	84	1 771	1 681	90	- 36	- 31	- 6
Hizmet	16 867	10 994	5 873	16 575	10 905	5 669	292	89	204

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Mevsim etkisinden arındırılmış istihdamın sektörel dağılımı (%), I. Çeyrek, 2022

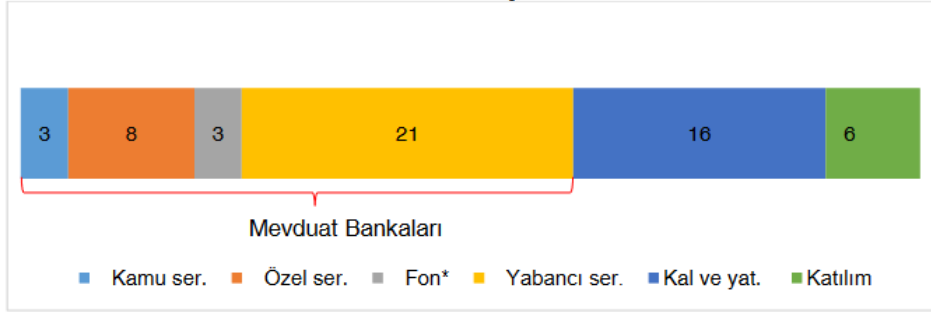


Bankacılık İstihdam verileri

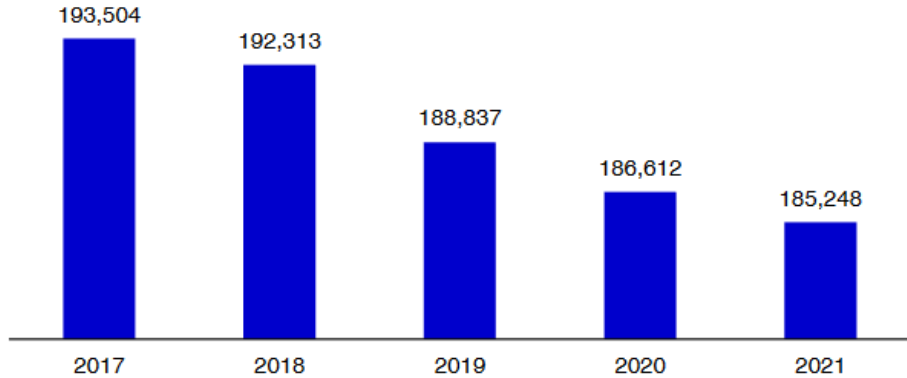
Banka Sayısı

Bankacılık sisteminde 57 banka faaliyet göstermektedir. Mevduat bankaları 35, kalkınma ve yatırım bankaları 16, katılım bankaları 6 tanedir. "Türk Ticaret Bankası A.Ş."ye ve Destek Yatırım Bankası A.Ş.'ye faaliyet izni verilmiştir.

Banka Sayısı

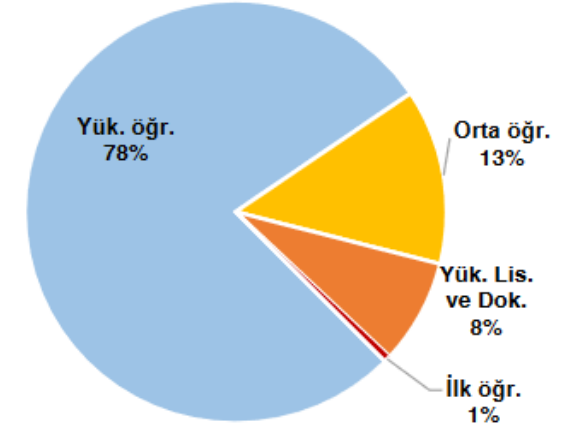
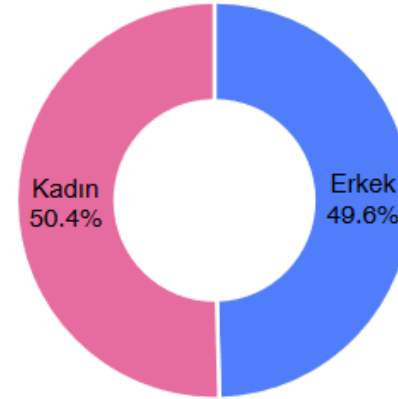


Çalışan Sayısı (kişi)



Kaynak: TBB / İstatistiki Raporlar / Banka, Çalışan ve Şube Bilgileri / Aralık 2021

Cinsiyet ve Eğitim Durumuna Göre Çalışan Sayısı



Sigorta Sektörü İstihdam verileri

Türkiye Sigorta Birliği verilerine göre, 2021 Mart sonu itibarıyla; 39 hayat dışı, 21 hayat ve emeklilik, altı hayat ve üç adet reasürans olmak üzere toplam **63** şirket faaliyet gösteriyor.

Merkez ve bölgelerde kadrolu, sözleşmeli, part-time, full-time çalışanlar sayısı (DOĞRUDAN SATIŞ PERSONELİ HARİÇ)

Mezun Olduğu Eğitim Kurumu	Erkek	Kadın	Toplam
İlkokul	51	35	86
Ortaokul ve Dengi	54	16	70
Lise ve Dengi	666	493	1.159
2 Yıllık Yüksekokul	649	1.013	1.662
Üniversite	4.835	5.466	10.301
Lisansüstü	1.042	969	2.011
TOPLAM	7.297	7.992	15.289

B- 2 Yıllık Yüksekokul Mezunları *

Mezun Olduğu Bölüm	Erkek	Kadın	Toplam
Sigortacılık / Aktüerya	162	365	527
Diğer	487	648	1.135
TOPLAM	649	1.013	1.662

İşkolu Bazında İKMH

Tablo 3.1.1 - 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalılardan İş Kazası Geçiren veya Meslek						
<i>Table 3.1.1 - Distribution of the Number of Insured Having Work Accident or Exposure to Occupational Disease by</i>						
Ekonomik Faaliyet Sınıflaması (NACE Rev. 2)* Classification of Economic Activity (NACE Rev. 2)	İş göremezlik sürelerine (gün) göre iş kazası geçiren sigortalı sayıları			Meslek hastalığına tutulan sigortalı sayısı		
	Toplam Total			Number of insured having occupational disease		
	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total
64-Finansal hizmet faaliyetleri (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)	109	141	250	0	0	0
65-Sigorta, reasürans ve emeklilik fonları (Zorunlu sosyal güvenlik hariç)	12	5	17	0	0	0
66-Finansal hizmetler ile sigorta faaliyetleri için yardımcı faaliyetler	17	29	46	0	0	0

Türkiye'de İş Kazalarına ilişkin istatistikler



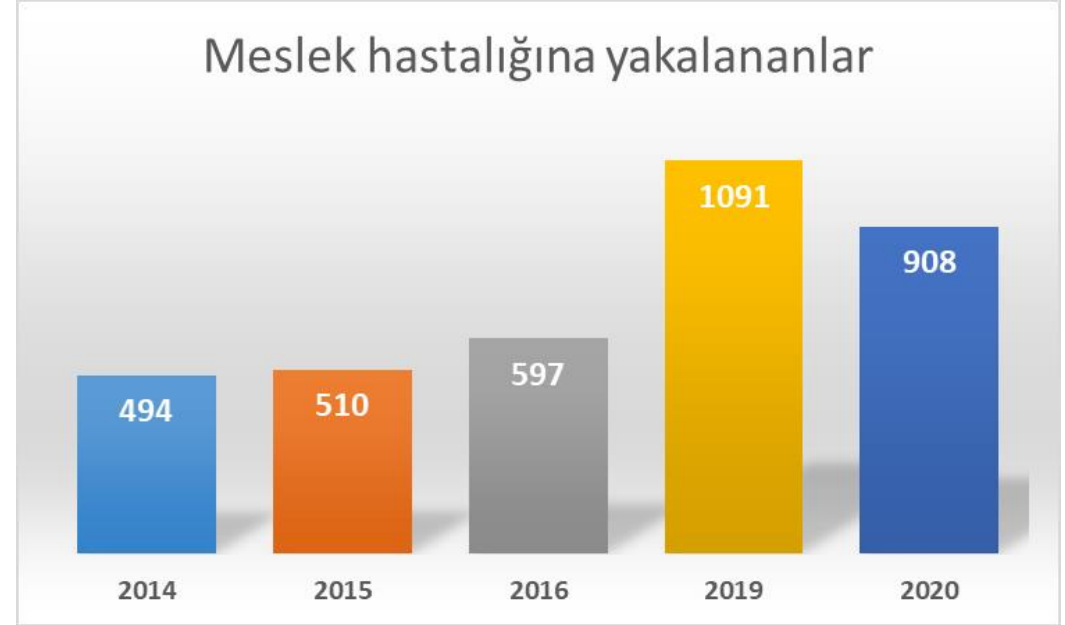
Meslek hastalıklarına yakalananların sayısı

TÜRKİYE'DE
MESLEK HASTALIĞI

Meslek Hastalığına Tutulan Sigortalı Sayısı

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
2014	470	24	494
2015	470	40	510
2016	568	29	597
2019	1000	91	1091
2020	724	184	908

Meslek hastalığına yakalananlar



İş Kazalarının Nedenleri

ILO sınıflandırmasına göre yapılan kaza neden tanımlarına göre **ilk 5 iş kazası tüm kazaların %75 ini** oluşturmakta olup Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4

2012-Nedenlerine Göre İlk 5 Kaza Türü⁶

800- Bir Veya Birden Fazla Cismin Sıkıştırması, Ezmesi, Batması, Kesmesi	19.579
400- Makinelerin Sebep Olduğu Kazalar	13.401
700- Düşen Cisimlerin Çarpıp Devirmesi	11.088
300- Kişilerin Düşmesi	8.541
100- Taşıtlı Kazaları	3.563
İlk 5 nedenin toplamı	56.172
İlk 5 nedenin tüm kazalar içinde % si	75%

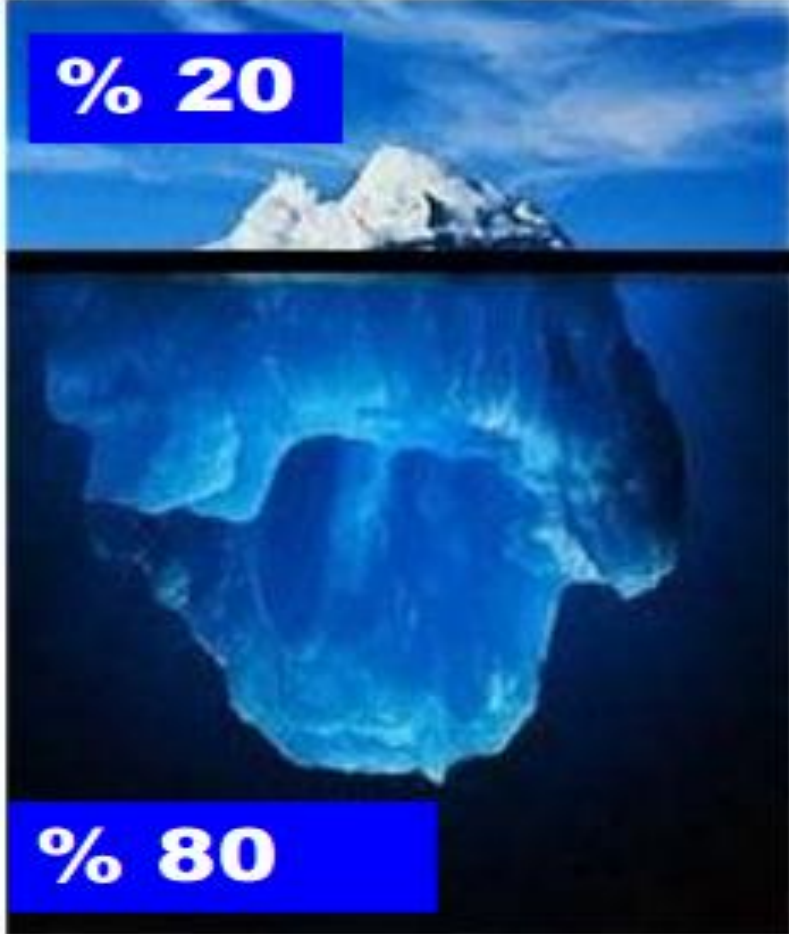
İş Kazalarının Gerçek Maliyeti

Görünen Maliyet

- Tedavi harcamaları,
- İki günlük ücret,
- Kaza sonucu ödenen tazminatlar,
- Dava giderleri, mali mesuliyet sigorta
- Kazada hasar gören tesis onarımı

Gizli Maliyet

- Kaza araştırma maliyeti
- Yerine geçen işçinin öğrenme süresi,
- (Ekibin morali) Verim ve zaman kaybı,
- Fazla mesai,
- Yöneticilerin harcadıkları zaman,
- Ölüm varsa işe ara verme,
- Soruşturmada üst düzey zaman kaybı,
- İşletmenin prestij kaybı



Yararlanılan Kaynaklar



1. Turkey in Statistics 2016 www.tuik.gov.tr
2. [İDEAL ISG](https://idealisg.com/) Uzmanlık Seminer Notları. <https://idealisg.com/>
3. Meslek Hastalığı nedir? <https://www.youtube.com/watch?v=6W7FeGVa7YY>
4. Çalışma Yaşamında Sağlık Güvenlik, Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK, Mart 2014, ANKARA, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayınları.
5. [İş Sağlığı ve Güvenliği Profili: Türkiye](#), 2016, (Erişim Tar:2017)
6. https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_498818/lang--tr/index.htm
7. [Avrupa Birliği'nde İş Sağlığı ve Güvenliği](#), AÇSGB yayın no_12,(Erişim Tar:2018)
8. EuroStats, Accidents at work statistics , https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Accidents_at_work_statistics (Erişim Tar:2020)
9. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>
10. TBB / İstatistik Raporlar / Banka, Çalışan ve Şube Bilgileri / Aralık 2021
11. İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği Oda Raporu, TMMOB. <https://www.mmo.org.tr/kitaplar/isci-sagligi-ve-guvenligi-oda-raporu/2021>